

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Helsingin käräjäoikeus, valtakunnansyyttäjän toimisto ja Suomen Asianajajat esittävät eriävänä mielipiteenään seuraavaa:

Eriävä mielipide ehdotetun EU-luovuttamislain 6 §:n 6 kohdassa koskee sitä, milloin muun kuin Suomen kansalaisen pidätysmääräyksen perustana oleva vankeusrangaistus voidaan panna täytäntöön Suomessa ja kieltäytyä tällä perusteella henkilön luovuttamisesta toiseen jäsenvaltioon, sekä 8 §:ssä siitä, milloin rikosasian käsittelyyn toiseen jäsenvaltioon luovutettava henkilö voidaan määrätä palautettavaksi Suomeen suorittamaan hänelle tuomittu vapausrangaistus.

Olemme yhtä mieltä siitä, että muutosesityksessä tulisi pitäytyä työryhmän ennen toimikautensa päättymistä yhteisesti sopimassa mietinnön sisällössä siten, että ehdotetut EU-luovuttamislain 6 § ja 8 § muutettaisiin seuraavasti:

6 §

Harkinnanvaraiset kieltäytymisperusteet

Luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos:

4) pyynnön perusteena oleva teko katsotaan rikoslain 1 luvun mukaan tehdyksi kokonaan tai osittain Suomessa taikka suomalaisessa aluksessa tai ilma-aluksessa;

6) pyyntö koskee vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa ja luovutettavaksi pyydetty on Suomen kansalainen taikka on asunut vakinaisesti tai oleskellut Suomessa vähintään viisi vuotta ja pyytää saada suorittaa vapausrangaistuksen Suomessa; kieltäytymisen edellytyksenä on lisäksi, että sen voidaan katsoa parantavan luovutettavaksi pyydetyn mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänelle tuomitun rangaistuksen päättyessä taikka muusta erityisestä syystä; arvioinnissa voidaan ottaa huomioon oleskelun keston lisäksi muun ohella erityisesti oleskelun luonne ja edellytykset sekä perhe-, kieli-, kulttuuriset, sosiaaliset, taloudelliset ja muut siteet, joita hänellä on Suomeen: jos edellä mainittujen siteiden voidaan poikkeuksellisesti katsoa olevan erityisen merkittävät, luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, vaikka vakituinen asuminen tai oleskelu Suomessa on kestänyt alle viisi vuotta, vapausrangaistus on pantava Suomessa täytäntöön noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään;

8 §

Luovutettavan palauttamista koskeva ehto

Päätettäessä luovuttaa Suomen kansalainen taikka Suomessa vähintään viisi vuotta vakinaisesti asunut tai oleskellut syytetoimenpiteitä varten luovuttamisen ehdoksi voidaan asettaa, että hänet välittömästi tuomion tultua lainvoimaiseksi palautetaan Suomeen suorittamaan mahdollisesti tuomittua vapausrangaistusta, jos luovutettavaksi pyydetty luovuttamisasian käsittelyn yhteydessä on pyytänyt saada suorittaa rangaistuksen Suomessa.

Ehdon asettamisen edellytyksenä on lisäksi, että 6 §:n 6 kohdassa säädetty luovuttamisesta kieltäytymisen edellytykset täyttyvät.

Oleskelun laillisuus

Oleskelun laillisuuden arviointi edellyttäisi tietoja, joita asian Helsingin käräjäoikeuteen vievällä syyttäjällä, tai Helsingin käräjäoikeudella, ei ole mahdollista kansallisen lainsäädännön nojalla hankkia tai saada. Laillisen oleskelun selvittäminen tai sen yrittäminen tulisivat aiheuttamaan viivettä ja siten vähentämään luovuttamismenettelyn tehokkuutta. Tämä olisi myös ristiriidassa työryhmälle asetetun tavoitteen kanssa, jonka mukaan luovuttamismenettelyä tulisi tehostaa. Laillista oleskelua ei ole määritelty tässä laissa, mikä johtaisi siihen, että jäsenvaltioiden välisissä luovuttamisasioissa tulisi säännönmukaisesti arvioida maassaolon edellytyksiä ulkomaalaislain kannalta, mikä ei ole yleisten tuomioistuinten eikä syyttäjien toimivaltaan kuuluva tehtävä.

Euroopan unionin tuomioistuin on tuomiossaan C-66/08, **Kozlovski** tarkentanut oleskelun käsitteen tulkintaa puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan osalta. Tuomiossa on muun ohella todettu, että se, että etsitty henkilö ei oleskele keskeytyksettä täytäntöönpanojäsenvaltion alueella, ja se, että kyseinen henkilö ei oleskele siellä jäsenvaltion oleskeluoikeutta koskevien säännösten mukaisesti, eivät ole tekijöitä, joiden perusteella yksinään voitaisiin päätellä, että kyseinen henkilö ei oleskele tässä jäsenvaltiossa puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdassa tarkoitetulla tavalla, mutta sillä niillä voi kuitenkin olla merkitystä täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle, kun sen on arvioitava, kuuluuko asianomainen henkilö kyseisen säännöksen soveltamisalaan (50 kohta).

Edelleen tuomiossa C-42/11, **Lopez da Silva**, Euroopan unionin tuomioistuin on todennut, että eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS 4 artiklan 6 alakohtaa ja SEUT 18 artiklaa on tulkittava siten, että vaikka jäsenvaltio voi saattaessaan mainitun 4 artiklan 6 alakohdan osaksi kansallista oikeusjärjestystään päättää rajoittaa tilanteita, joissa kansallinen täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi kieltäytyä luovuttamasta tämän säännöksen soveltamisalaan kuuluvaa henkilöä, se ei voi sulkea ehdottomasti ja automaattisesti soveltamisalan ulkopuolelle sen alueella oleskelevia tai vakinaisesti asuvia muiden jäsenvaltioiden kansalaisia riippumatta heidän siteistään kyseiseen valtioon (ks. tarkemmin tuomion kohdat 34 ja 41).

Edellä todettu huomioon ottaen Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella oleskelun laillisuudelle ei voida asettaa ehdotonta vaatimusta.

Viiden vuoden määräaika

Ehdotetun EU-luovuttamislain 6 §:n 6 kohtaan tulee sisällyttää seuraava lause:

jos edellä mainittujen siteiden voidaan poikkeuksellisesti katsoa olevan erityisen merkittävät, luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, vaikka vakituinen asuminen tai oleskelu Suomessa on kestänyt alle viisi vuotta.

Tämän lisäyksen tarkoituksena on varmistaa tuomioistuimelle kuuluva joustava harkintavalta sekä ehkäistä kohtuuttomia tilanteita, joissa yksilölliset olosuhteet puoltavat vankeusrangaistuksen suorittamista Suomessa, vaikka viiden vuoden asumisaika ei täysin täytyisi. EUT:n tuomion C-579/15, Poptawski, mukaan täytäntöönpanosta vastaavilla oikeusviranomaisilla on puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan osalta harkintavalta päättää luovuttamisesta. Viranomaisen on arvioinnissaan huomioitava säännöksen tarkoitus, eli mahdollistaa etsityn henkilön paremmat edellytykset sopeutua yhteiskuntaan rangaistuksen päätyttyä (kohta 21).

Voimassa olevan EU-luovuttamislain 6 §:n 6 kohdan soveltaminen ei ole ollut ongelma. Oikeuskäytäntö on vakiintunutta ja se on noudattanut korkeimman oikeuden sekä Euroopan unionin tuomioistuimen jo pitkään vahvistamaa linjaa. Näin ollen viiden vuoden säätäminen oleskelun ehdottomaksi vähimmäisajaksi ei ole perusteltua, ja se voi johtaa kohtuuttomiin lopputuloksiin, joissa yksilöllisiä ja vahvoja siteitä Suomeen ei voitaisi riittävästi huomioida. Liitteenä työryhmän hyväksymät perustelut ja niihin 17.2.2025 äänestyksessä tehdyt muutokset.

Helsingissä 18.2.2025

Anu Juho

Tuuli Eerolainen

Pinja Hoffrichter

LIITE:

Mietinnön kohdan 2 ”Säädösten pääasiallinen sisältö, nykytila ja sen arviointi” alakohta 2.1. ”Neuvoston puitepäätös eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisestä luovuttamismenettelyistä” artiklakohtaisen selostuksen osalta 4 artiklan ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraiset kieltäytymisperusteet” osalta toteamme sanotun artiklan 6 kohdan selostuksessa seuraavaa:

Puitepäätöksen **4 artiklan 6 kohdan** mukaan täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi kieltäytyä panemasta eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön, jos eurooppalainen pidätysmääräys on annettu vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten, kun etsitty henkilö oleskelee täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa, on sen kansalainen tai asuu siellä vakinaisesti, ja tämä valtio sitoutuu panemaan tämän rangaistuksen tai toimenpiteen itse täytäntöön kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

EU-luovuttamislain 5 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan luovuttamisesta tulee kieltäytyä, jos pyyntö koskee vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa ja luovutettavaksi pyydetty on Suomen kansalainen ja pyytää saada suorittaa vapausrangaistuksen Suomessa; vapausrangaistus on pantava Suomessa täytäntöön noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään.

EU-luovuttamislain 6 §:n 6 kohdan mukaan luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos pyyntö koskee vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa, luovutettavaksi pyydetty asuu Suomessa pysyvästi ja pyytää saada suorittaa vapausrangaistuksen Suomessa sekä hänen henkilökohtaisten olosuhteittensa tai muun erityisen syyn takia on perusteltua, että hän suorittaa vapausrangaistuksen Suomessa; vapausrangaistus on pantava Suomessa täytäntöön noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään.

Komissio on katsonut perustellussa lausunnossaan, että Suomi ei ole saattanut puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohtaa asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään, koska EU-luovuttamislain 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetään Suomen kansalaisia koskevasta ehdottomasta kieltäytymisperusteesta, vaikka puitepäätöksen mukaan kieltäytymisperusteen tulisi olla harkinnanvarainen.

Tältä osin keskeinen on unionin tuomioistuimen tuomio C-665/20 PPU, X, jossa tuomioistuin on todennut, että jäsenvaltiot, jotka päättävät saattaa harkinnanvaraisen kieltäytymisperusteen osaksi kansallista lainsäädäntöään, eivät voi säätää, että oikeusviranomaisten on kieltäydyttävä panemasta täytäntöön jokainen mainittujen perusteiden soveltamisalaan muodollisesti kuuluva eurooppalainen pidätysmääräys ilman, että kyseisillä viranomaisilla olisi mahdollisuutta ottaa huomioon kunkin yksittäistapauksen erityiset olosuhteet (44 kohta). Tuomion C-579/15, Popławski, mukaan täytäntöönpanosta vastaavilla oikeusviranomaisilla on puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan osalta kuitenkin oltava harkintavaltaa sen suhteen, onko luovuttamisesta kieltäydyttävä vai ei. Mainitun viranomaisen on tässä yhteydessä voitava ottaa huomioon mainitussa säännöksessä vahvistetulla harkinnanvaraisella kieltäytymisperusteella tavoiteltu päämäärä, jona on unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sen mahdollistaminen, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi antaa erityistä painoa mahdollisuudelle parantaa etsityn henkilön mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänelle tuomitus rangaistuksen päättyessä (21 kohta). Tuomion 23 kohdan mukaan jäsenvaltion lainsäädännön, jossa pannaan täytäntöön puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohta ja jossa säädetään, että sen oikeusviranomaisten on joka tapauksessa kieltäydyttävä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta silloin, kun etsitty henkilö asuu vakinaisesti tässä jäsenvaltiossa, ilman että mainituilla viranomaisilla on mitään harkintavaltaa, ei voida katsoa olevan yhteensopiva mainitun puitepäätöksen kanssa. Tämän voidaan katsoa tarkoittavan, että vaikka jäsenvaltioilla on tiettyä harkintavaltaa, niillä ei olisi oikeutta saattaa harkinnanvaraista kieltäytymisperustetta osaksi kansallista lainsäädäntöään ehdottomana.

Komissio on perusteluissaan puuttunut lähinnä siihen, että EU-luovuttamislain 5 §:n 1 momentin 4 kohdan Suomen kansalaisia koskeva kieltäytymisperuste on ehdoton, vaikka puitepäätöksen kieltäytymisperuste on harkinnanvarainen. Esityksessä on arvioitu, että tältä osin selvänä voidaan pitää, että EU-luovuttamislain 5 §:n 1 momentin 4 kohdan ehdoton

kieltäytymisperuste tulisi muuttaa harkinnanvaraiseksi, joten kyseinen säännös ehdotetaan kumottavaksi. Suomen kansalaisia koskevasta tässä tarkoitetusta kieltäytymisperusteesta ehdotetaan säädettäväksi 6 §:ssä harkinnanvaraisena kieltäytymisperusteena.

Tältä osin keskeistä on, että Suomen kansalaista koskevan kieltäytymisperusteen muuttaminen harkinnanvaraiseksi tarkoittaisi, että kansalaisen luovuttaminen ei olisi enää riippuvainen pelkästään kyseisen henkilön suostumuksesta. Sen lisäksi edellytyksenä on, että vapausrangaistus olisi pantava täytäntöön Suomessa. Tällä olisi merkitystä perustuslain 9 §:n 3 momentin kannalta. EU-luovuttamislain eduskuntakäsittelyssä perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan 18/2003 vp, että Suomen kansalaista ei näin ollen voida vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää Euroopan unionin toiseen jäsenvaltioon vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten, eikä sääntely siksi ole tältä osin ongelmallinen perustuslain 9 §:n 3 momentin kannalta. Perustuslakia on kuitenkin tämän jälkeen tältä osin muutettu. Voimassa olevan mainitun 3 momentin mukaan Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta maahan, karkottaa maasta eikä vastoin tahtoaan luovuttaa tai siirtää toiseen maahan. Lailla voidaan kuitenkin säätää, että Suomen kansalainen voidaan rikoksen johdosta tai oikeudenkäyntiä varten taikka lapsen huoltoa tai hoitoa koskevan päätöksen täytäntöönpanemiseksi luovuttaa tai siirtää maahan, jossa hänen ihmisoikeutensa ja oikeusturvansa on taattu. Esityksessä on katsottu, että koska kyse on luovuttamisesta toiseen jäsenvaltioon, muutettu perustuslain 9 §:n 3 momentti mahdollistaisi, että Suomen kansalaisen luovuttamisesta, vaikka se tapahtuisi ilman hänen suostumustaan, voitaisiin säätää tavallisella lailla.

Kuten edellä on todettu, EU-luovuttamislain 6 §:n 6 kohta sisältää puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun sääntelyn Suomessa pysyvästi asuvien osalta. Perusteltuna voidaan pitää, että Suomen kansalaisia koskeva uusi harkinnanvarainen sääntely sijoitettaisiin mainittuun 6 §:n 6 kohtaan.

Puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan sääntely kattaa kansalaisten ja vakinaisesti asuvien lisäksi myös jäsenvaltiossa oleskelevat henkilöt, joiden osalta EU-luovuttamislakiin ei ole otettu säännöksiä. Kuitenkin unionin tuomioistuimen tuomion C-42/11, Lopes da Silva Jorge, tuomiolauselman mukaan jäsenvaltio ei voi sulkea ehdottomasti ja automaattisesti soveltamisalan ulkopuolelle sen alueella oleskelevia tai vakinaisesti asuvia muiden jäsenvaltioiden kansalaisia riippumatta heidän siteistään kyseiseen valtioon. Tämän voidaan katsoa tarkoittavan, että EU-luovuttamislakiin tulisi ottaa säännökset myös Suomen alueella oleskelevien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta.

Unionin tuomioistuimen kanta perustui muun ohella SEUT 18 artiklaan, jonka 1 kohdan mukaan kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä perussopimusten soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta perussopimusten erityismääräysten soveltamista. Kyseiseen artiklaan perustuva syrjintäkielto soveltuu unionin eli jäsenvaltioiden kansalaisiin. Unionin tuomioistuin totesi mainitun tuomion 39 kohdassa, että jäsenvaltioiden on saatuaan puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdan osaksi kansallista oikeusjärjestystään noudatettava SEUT 18 artiklaa. Tuomion 40 kohdassa todettiin, että kun otetaan huomioon erityisesti puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdalla tavoiteltu päämäärä, joka on parantaa vapaudenmenetykseen käsittävään rangaistukseen tuomitun henkilön sopeutumista uudelleen yhteiskuntaan, täytäntöönpanovaltion kansalaisia ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisia, jotka asuvat vakinaisesti tai oleskelevat täytäntöönpanojäsenvaltiossa ja ovat integroituneet tämän valtion yhteiskuntaan, ei lähtökohtaisesti pitäisi kohdella eri tavalla.

Unionin tuomioistuin on tuomion C-700/21, O.G. tuomiolauselmassa ottanut kantaa myös kolmansien maiden kansalaisten asemaan ja todennut, että puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohta, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 20 artiklassa vahvistetun yhdenvertaisuutta lain edessä koskevan periaatteen kanssa on esteenä säännöstölle, jolla evätään ehdottomasti ja automaattisesti kaikilta sellaisilta kolmansien maiden kansalaisilta, jotka oleskelevat tai asuvat vakinaisesti kyseisen jäsenvaltion alueella, mahdollisuus vedota tässä säännöksessä säädettyyn eurooppalaisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraiseen kieltäytymisperusteeseen ilman, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi arvioida kyseisen kolmannen maan kansalaisen siteitä mainittuun jäsenvaltioon. Mainitun 20 artiklan mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Määräys ei rajoitu vain unionin kansalaisiin, vaan kattaa myös kolmannen maan kansalaiset.

Samana tuomion 47 kohdassa todetaan vakinaista asumista ja oleskelua koskevan arvon tekemisen osalta, että kun otetaan huomioon tämä ensimmäinen edellytys, eurooppalaisen

pidätysmääräyksen kohteena olevan kolmannen maan kansalaisen, joka oleskelee tai asuu vakinaisesti täytäntöönpanojäsenvaltiossa, tilanne on rinnastettavissa tällaisen pidätysmääräyksen kohteena olevan kyseisen jäsenvaltion kansalaisen tilanteeseen tai sellaisen toisen jäsenvaltion kansalaisen tilanteeseen, joka oleskelee tai asuu vakinaisesti täytäntöönpanojäsenvaltiossa. Tuomion 48 kohdassa todetaan tuomion täytäntöönpanoon sitoutumisen osalta, että tähän toiseen edellytykseen ei siis sisälly mitään seikkaa, joka voi oikeuttaa eron tekemisen kolmannen maan kansalaisen tilanteen ja unionin kansalaisen tilanteen välillä silloin, kun heistä on annettu eurooppalainen pidätysmääräys vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten ja he oleskelevat tai asuvat vakinaisesti jäsenvaltion alueella.

Samana tuomion 49 kohdassa vielä todetaan, että unionin kansalaisilla ja kolmansien maiden kansalaisilla, jotka täyttävät tämän tuomion 47 kohdassa mainitun ensimmäisen edellytyksen, voi – jollei täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen suoritettavaksi kuuluvista tarkastuksista muuta johdu – olla vertailukelpoiset mahdollisuudet sopeutua uudelleen yhteiskuntaan, jos heistä on annettu eurooppalainen pidätysmääräys vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten ja he suorittavat rangaistuksensa tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanojäsenvaltiossa. Tuomion 50 kohdassa todetaan, että puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdan sanamuodosta ja kyseisellä säännöksellä tavoitellusta päämäärästä ilmenee näin ollen, ettei voida olettaa, että tällaisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva kolmannen maan kansalainen, joka oleskelee tai asuu vakinaisesti täytäntöönpanojäsenvaltiossa, on välttämättä erilaisessa tilanteessa kuin tällaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva kyseisen jäsenvaltion kansalainen tai sellainen toisen jäsenvaltion kansalainen, joka oleskelee tai asuu vakinaisesti täytäntöönpanojäsenvaltiossa. On sitä vastoin katsottava, että nämä henkilöt ovat todennäköisesti toisiinsa rinnastettavassa tilanteessa kyseisessä säännöksessä säädettyä harkinnanvaraista kieltäytymisperustetta sovellettaessa, kun he osoittavat tietyistä kotoutumista täytäntöönpanojäsenvaltioon. Tuomion 51 kohdan mukaan tästä seuraa, että kansallisen säännösten, jolla kyseisen puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohta saatetaan osaksi kansallista oikeutta, ei voida katsoa olevan perusoikeuskirjan 20 artiklassa vahvistetun yhdenvertaisuutta lain edessä koskevan periaatteen mukainen, jos siinä kohdellaan eri tavalla yhtäältä kyseisen maan omia kansalaisia ja muita unionin kansalaisia ja toisaalta kolmansien maiden kansalaisia epämääräisesti viimeksi mainituilta ehdottomasti ja automaattisesti mahdollisuus vedota kyseisessä säännöksessä säädettyyn eurooppalaisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraiseen kieltäytymisperusteeseen, vaikka nämä kolmansien maiden kansalaiset oleskelevat tai asuvat vakinaisesti kyseisen jäsenvaltion alueella, ottamatta huomioon sitä, miten hyvin kyseiset kolmansien maiden kansalaiset ovat kotoutuneet mainitun jäsenvaltion yhteiskuntaan. Ei näet voida katsoa, että tällainen erilainen kohtelu voisi olla objektiivisesti perusteltua tuomion 42 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla.

Edellä mainituin perustein esityksessä ehdotetaan, että EU-luovuttamislain 6 §:n 6 kohtaan sisällytettäisiin puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan täytäntöönpanosäännökset sekä Suomen omien kansalaisten että Suomessa vakinaisesti asuvien ja Suomessa oleskelevien osalta riippumatta siitä, ovatko nämä jäsenvaltion kansalaisia vai kolmannen maan kansalaisia. Myös voimassa oleva EU-luovuttamislain 6 §:n 6 kohta soveltuu puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan sanamuodon mukaisesti kaikkiin Suomessa pysyvästi asuviin, eikä ainoastaan muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin. Unionin tuomioistuin on tuomion C-700/21, O.G. 46 kohdassa todennut, että puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan sanamuodosta ilmenee, ettei siinä tehdä mitään eroa sen mukaan, onko eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena oleva henkilö, joka ei ole täytäntöönpanojäsenvaltion kansalainen, toisen jäsenvaltion kansalainen vai ei.

Unionin tuomioistuin on tuomioissaan ottanut kantaa myös siihen, miten jäsenvaltio voi eri henkilöryhmien osalta käyttää harkintavaltaansa puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan osalta. Unionin tuomioistuin on todennut tapauksessa C 42/11, Lopes da Silva Jorge, (tuomion 32 kohta), että tässä tarkoitettun harkinnanvaraisen kieltäytymisperusteen tarkoituksena on erityisesti, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi antaa erityistä painoa mahdollisuudelle parantaa etsityn henkilön mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänelle tuomitun rangaistuksen päättyessä (samoin esimerkiksi tuomioissa Sut, C-514/17, 33 ja 36 kohta, C-66/08, Kozłowski, 45 kohta, ja C-123/08, Wolzenburg, 62 ja 67 kohta sekä C-700/21, O.G., 49 kohta kolmannen maan kansalaisten osalta). Tuomioistuin on samassa tapauksessa todennut, että on kuitenkin niin, että jäsenvaltioilla on selvää harkintavaltaa tämän säännöksen täytäntöönpanossa. Täytäntöönpanojäsenvaltio voi nimittäin legitimiä pyrkii tällaiseen tavoitteeseen vain sellaisten henkilöiden osalta, jotka ovat osoittaneet selvää

integroitumista kyseisen jäsenvaltion yhteiskuntaan (tuomion 33 kohta sekä C-123/08, Wolzenburg, tuomion 62, 67 ja 73 kohta). Samoin tuomioistuin on todennut tuomion 34 kohdassa, että jäsenvaltiot voivat puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdan täytäntöönpanossa rajoittaa tilanteita, joissa täytäntöönpanojäsenvaltion on mahdollista kieltäytyä luovuttamasta henkilöä, joka kuuluu kyseisen 4 artiklan 6 alakohdan soveltamisalaan, ja asettaa silloin, kun etsitty henkilö on toisen jäsenvaltion kansalainen, jolla on SEUT 21 artiklan 1 kohtaan perustuva oleskeluoikeus, tämän säännöksen soveltamisedellytykseksi sen, että hän on oleskellut laillisesti tietyn ajanjakson ajan mainitun täytäntöönpanojäsenvaltion alueella (samoin C-123/08, Wolzenburg, tuomion 62 ja 73 kohta).

Unionin tuomioistuin on lisäksi todennut (tuomion kohta 36), että ilmaisut asuu vakinaisesti ja oleskelee on määriteltävä yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa, koska ne liittyvät itsenäisiin unionin oikeuden käsitteisiin (samoin C-66/08, Kozłowski, tuomion 41–43 kohta). Tuomion 37 kohdan mukaan jäsenvaltiot eivät voi antaa näille ilmauksille laajempaa ulottuvuutta kuin se, joka seuraa tämän säännöksen yhdenmukaisesta tulkinnasta kaikissa jäsenvaltioissa (samoin C-66/08, Kozłowski, tuomion 43 kohta). Tuomion 38 kohdan mukaan tältä osin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on todettu, ettei ilmaisua oleskelee voida tulkita sillä tavoin laajasti, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voisi kieltäytyä panemasta täytäntöön eurooppalaista pidätysmääräystä pelkästään sillä perusteella, että etsitty henkilö on tilapäisesti täytäntöönpanojäsenvaltion alueella (samoin C-66/08, Kozłowski, tuomion 36 kohta).

Tuomion 42 kohdan mukaan muiden jäsenvaltioiden kansalaisille säädetyn viiden vuoden pituista yhtäjaksoista oleskelua koskevan edellytyksen voidaan katsoa olevan omiaan takaamaan, että etsitty henkilö on riittävän integroitunut täytäntöönpanojäsenvaltioon (samoin C-123/08, Wolzenburg, tuomion 68 kohta). Tuomioistuin on todennut, että viiden vuoden pituista yhtäjaksoista oleskelua koskeva edellytys vastaa kestoa, jonka jälkeen unionin kansalaiset saavat pysyvän oikeuden oleskella vastaanottavan jäsenvaltion alueella (C-123/08, Wolzenburg, tuomion 71 kohta). Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella annetun direktiivin 2004/38/EY 16 artiklan mukaan unionin kansalaisilla, jotka ovat oleskelleet laillisesti vastaanottavan jäsenvaltion alueella yhtäjaksoisesti viisi vuotta, on oikeus pysyvään oleskeluun sen alueella. Tuomioistuin on kuitenkin katsonut, että kun kyse on unionin kansalaisesta, täytäntöönpanosta vastaava jäsenvaltio ei voi oleskelun kestoa tässä valtiossa koskevan edellytyksen lisäksi asettaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraisen kieltäytymisperusteen soveltamisen edellytykseksi muita hallinnollisia vaatimuksia, kuten vaatimusta pysyvistä oleskeluluvasta (tuomion C-123/08, Wolzenburg, tuomiolauselma).

Tuomion C-700/21, O.G. 52 kohdassa tuomioistuin on kolmannen maan kansalaisten osalta todennut, että mikään ei ole esteenä sille, että saatettaessa puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohta osaksi jäsenvaltion kansallista oikeutta se, että kolmansien maiden kansalaiset, joista on annettu eurooppalainen pidätysmääräys, voivat vedota kyseisessä säännöksessä säädettyyn eurooppalaisen pidätysmääräyksen harkinnanvaraiseen kieltäytymisperusteeseen, edellyttää kansallisen oikeuden mukaan sellaisen vaatimuksen täyttymistä, jonka mukaan kolmannen maan kansalaisen on pitänyt oleskella tai asua vakinaisesti kyseisessä jäsenvaltiossa yhtäjaksoisesti vähintään tietyn ajan (jäsenvaltioiden kansalaisten osalta tuomio C-123/08, Wolzenburg), kunhan tällaisella edellytyksellä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen sen takaamiseksi, että etsitty henkilö osoittaa tietynasteista kotoutumista täytäntöönpanojäsenvaltioon. Tuomioistuin ei tuomiossaan asettanut tiettyä kestoa asumisen pituudelle, mutta viittasi kuitenkin pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemesta annettuun direktiiviin 2003/209/EY. Kyseisen direktiivin 4 artiklan nojalla viiden vuoden laillisen ja yhtäjaksoisen asumisen jälkeen myönnetään pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen asema. Lisäksi jäsenvaltioiden on annettava tarkoitettulle kolmannen maan kansalaiselle pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, joka on voimassa vähintään viisi vuotta ja jonka saa uusittua hakemuksesta ilman eri toimenpiteitä. Kolmansien maiden kansalaisia koskevassa oleskelulupia koskevassa sääntelyssä on näin ollen sama viiden vuoden asumista koskeva edellytys kuin jäsenvaltioiden kansalaisten osalta vastaavassa sääntelyssä.

Oleskelulupia koskevat kansalliset säännökset sisältyvät ulkomaalaislakiin (301/2004). Edellä mainitusta unionin kansalaisen oikeudesta pysyvään oleskeluun säädetään lain 161 g §:ssä ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan myöntämisestä säädetään lain 56 a §:ssä. Suomessa kyseessä on pysyvä lupa, joka on voimassa toistaiseksi kuten kansallinen pysyvä lupa, josta säädetään lain 56 §:ssä.

Vaikka unionin tuomioistuin ei tältä osin ole asettanut asumisen kestolle tiettyä aikarajaa, esityksessä on pidetty tarkoituksenmukaisena käyttää myös kolmannen maan kansalaisten osalta viiden vuoden rajaa, jonka tuomioistuin on nimenomaisesti asettanut toisen jäsenvaltion kansalaisten osalta. Selkeä lisäperuste tälle ratkaisulle on, että edellä mainituin tavoin direktiivissä 2003/209/EY on säädetty saman pituisesta rajasta. Lisäksi unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö korostaa merkittävästi yhdenvertaisuutta, jonka voidaan katsoa olevan lisäperuste ehdotukselle.

Tuomion C 42/11, Lopes da Silva Jorge, 43 kohdassa tuomioistuin on selventänyt, mitä oikeusviranomaisen tulee ottaa huomioon harkinnassaan 4 artiklan 6 kohdan osalta. Unionin tuomioistuin on katsonut, että kun jäsenvaltio on pannut täytäntöön puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdan asettamatta erityisiä edellytyksiä tämän säännöksen soveltamiselle, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on sen määrittelemiseksi, onko etsityn henkilön ja täytäntöönpanojäsenvaltion välillä konkreettisesti tilanteessa siteitä, joiden perusteella voidaan todeta, että viimeksi mainittu asuu vakinaisesti tai oleskelee tässä valtiossa puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitettulla tavalla, arvioitava kokonaisvaltaisesti useita objektiivisia seikkoja, jotka ovat ominaisia tämän henkilön tilanteelle ja joihin kuuluvat esimerkiksi etsityn henkilön oleskelun kesto, luonne ja edellytykset sekä ne perhesiteet ja taloudelliset siteet, joita hänellä on (C-66/08, Kozłowski, tuomion 48 ja 49 kohta ja C-123/08, Wolzenburg, tuomion 76 kohta).

Vaikka edellä mainittu koskee vakinaisen asumisen ja oleskelun arviointia, vastaava arviointi tulee tuomioistuimen mukaan tehdä myös sen jälkeen, kun artiklan soveltamisalaan kuuluvien henkilöiden osalta arvioidaan sitä, onko perusteltua kieltäytyä luovuttamisesta. Tämä periaate ilmenee kolmannen maan kansalaisia koskevasta tuomioistuimen tuomiosta C-700/21, O.G. Tuomion 60 kohdassa todetaan, että kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomaisen toteaa, että kun puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdassa mainitut kaksi edellytystä täyttyvät, sen on vielä arvioitava, onko olemassa oikeutettu intressi, joka on perusteena sille, että pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa määrätty rangaistus tai turvaamistoimenpide pannaan täytäntöön täytäntöönpanojäsenvaltion alueella. Tuomion 61 kohdan mukaan täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on siis arvioitava kokonaisvaltaisesti kaikkia etsityn henkilön tilanteelle ominaisia konkreettisia seikkoja, jotka voivat osoittaa, onko tämän henkilön ja täytäntöönpanojäsenvaltion välillä siteitä, joiden perusteella voidaan todeta, että kyseinen henkilö on riittävän kotoutunut tähän valtioon ja että hänelle pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa määrätyn vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpano täytäntöönpanojäsenvaltiossa helpottaa näin ollen kyseisen 4 artiklan 6 kohdalla tavoitellun yhteiskuntaan uudelleen sopeutumista koskevan päämäärän toteutumista. Kyseisen tuomion tuomiolauselman mukaan arvioidessaan, onko täytäntöönpanojäsenvaltion alueella oleskelevasta tai vakinaisesti asuvasta kolmannen maan kansalaisesta annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäydyttävä, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on arvioitava kokonaisvaltaisesti kaikkia niitä kyseisen kolmannen maan kansalaisen tilanteelle ominaisia konkreettisia seikkoja, jotka voivat osoittaa, onko kyseisen kansalaisen ja täytäntöönpanojäsenvaltion välillä siteitä, jotka osoittavat, että hän on kotoutunut riittävästi kyseiseen valtioon ja että hänelle pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa määrätyn vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpano täytäntöönpanojäsenvaltiossa parantaa näin ollen hänen mahdollisuuksiaan sopeutua uudelleen yhteiskuntaan sen jälkeen, kun tämä rangaistus tai turvaamistoimenpide on pantu täytäntöön. Näihin seikkoihin kuuluvat kolmannen maan kansalaisella olevat perhe, kieli ja kulttuurisiteet sekä sosiaaliset ja taloudelliset siteet täytäntöönpanojäsenvaltioon sekä hänen kyseisessä jäsenvaltiossa oleskelunsa luonne, kesto ja edellytykset.

Esityksessä on katsottu, että ehdotetun EU-luovuttamislain 6 §:n 6 kohdan uudessa sanamuodossa tulisi ottaa huomioon edellä mainitut unionin tuomioistuimen asettamat edellytykset. Tuomioistuimen linjausten mukaisesti yleisesti sallittuja olisivat sellaiset edellytykset, joiden nojalla rajoitettaisiin luovuttamisesta kieltäytymistä. Ehdotuksen mukaan Suomessa vakinaisesti asuvalta tai oleskelevalta voitaisiin unionin tuomioistuimen tuomioissa sallitulla tavalla edellyttää pääsääntöisesti viiden vuoden asumista tai oleskelua Suomessa. Lisäksi säännöksessä tarkennettaisiin, että luovuttamisesta voitaisiin kieltäytyä, jos kieltäytymisen voitaisiin katsoa parantavan luovutettavaksi pyydetyn mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänelle tuomitun rangaistuksen päättyessä. Tämän lisäksi ehdotetaan, että kieltäytyminen olisi mahdollista muusta erityisestä syystä. Ehdotuksen mukaan lisäksi selvennettäisiin, että arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon oleskelun keston lisäksi

muun ohella erityisesti oleskelun luonne ja edellytykset sekä perhe-, kieli-, kulttuuriset, sosiaaliset, taloudelliset ja muut siteet, joita hänellä olisi Suomeen.

Perusteltuna on pidetty, että edellytetty viiden vuoden asuminen tai oleskelu Suomessa ei olisi ehdoton edellytys, vaan kyseisten siteiden voitaisiin poikkeuksellisesti katsoa olevan riittävät, vaikka vakinainen asuminen tai oleskelu Suomessa olisi kestänyt alle viisi vuotta. Esityksessä on katsottu, että ehdoton viiden vuoden oleskelua koskeva edellytys voisi johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin esimerkiksi tilanteissa, joissa asuminen tai oleskelu olisi kestänyt vain hieman alle viisi vuotta.

Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti edellytyksenä olisi lisäksi luovutettavaksi pyydetyn pyyntö saada suorittaa vapausrangaistus Suomessa. Perusteltuna ei ole pidetty, että luovuttamisesta kieltäydyttäisiin tilanteessa, jossa tällaista pyyntöä ei olisi esitetty.

Mietinnön kohdan 2 ”Säädösten pääasiallinen sisältö, nykytila ja sen arviointi” alakohta 2.1. ”Neuvoston puitepäätös eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisestä luovuttamismenettelyistä” artiklakohtaisen selostuksen osalta 5 artiklan ”Erityistapauksissa annettavat pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion takuut” osalta toteamme sanotun artiklan selostuksessa seuraavaa:

Puitepäätöksen **5 artiklan** mukaan sille, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomaisen panee täytäntöön eurooppalaisen pidätysmääräyksen, voidaan asettaa täytäntöönpanojäsenvaltion lainsäädännössä jokin artiklassa luetelluista ehdoista. Artiklan 3 kohdan mukaan voidaan asettaa ehto, jonka mukaan, jos henkilö, josta eurooppalainen pidätysmääräys on annettu syytteen nostamista varten, on täytäntöönpanojäsenvaltion kansalainen tai siellä vakinaisesti asuva, luovuttamisen ehdoksi voidaan asettaa se, että henkilö, kun häntä on kuultu, palautetaan täytäntöönpanojäsenvaltioon suorittamaan pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa määrätty vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide.

EU-luovuttamislain 8 §:n 1 momentin mukaan päätettäessä luovuttaa Suomen kansalainen syytetoimenpiteitä varten luovuttamisen ehdoksi on asetettava, että hänet välittömästi tuomion tultua lainvoimaiseksi palautetaan Suomeen suorittamaan mahdollisesti tuomittua vapausrangaistusta, jos luovutettavaksi pyydetty luovuttamisasian käsittelyn yhteydessä on pyytänyt saada suorittaa rangaistuksen Suomessa. Pykälän 2 momentin mukaan, jos luovutettavaksi pyydetty asuu Suomessa pysyvästi, 1 momentin mukainen ehto voidaan asettaa, jos luovutettavaksi pyydetty luovuttamisasian käsittelyn yhteydessä on pyytänyt saada suorittaa rangaistuksen Suomessa ja hänen henkilökohtaisten olosuhteittensa tai muun erityisen syyn takia on perusteltua, että hän voi suorittaa mahdollisesti tuomittavan vapausrangaistuksen Suomessa. Pykälän 3 momentin mukaan edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen vapausrangaistukset on pantava Suomessa täytäntöön noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään.

Komissio on perustellussa lausunnossaan katsonut, että Suomi ei ole saattanut puitepäätöksen 5 artiklan 3 kohtaa asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöään. Komissio on todennut, että jäsenvaltioiden on noudatettava puitepäätöksen kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä SEUT 18 artiklaa, jonka mukaan edellä mainituin tavoin kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä perussopimusten soveltamisalalla jäsenvaltion kansalaisten välillä. Komissio on tämän johdosta katsonut, että EU-luovuttamislain 8 §:n 1 momentissa säädetty Suomen kansalaisten ja 2 momentissa säädetty Suomessa asuvien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten erilainen kohtelu ei ole oikeutettua.

Kuten edellä on todettu, unionin tuomioistuin on tuomiossa C-42/11, Lopes da Silva Jorge, katsonut puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan osalta, että jäsenvaltioiden on saattaessaan kyseistä säännöstä osaksi kansallista oikeusjärjestystään noudatettava SEUT 18 artiklaa (39 kohta).

Selvänä voidaan pitää, että mainitussa 8 §:n 2 momentissa muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta edellytetään lisäarviointia siitä, onko mahdollisesti tuomittavan vapausrangaistuksen suorittaminen Suomessa perusteltua hänen henkilökohtaisten olosuhteittensa tai muun erityisen syyn takia. Vastaavaa arviointia ei edellytetä kansalaisten osalta. Julkisasiamies Bot on ratkaisuehdotuksessaan asiassa C-579/15, Poplawski I, todennut, että henkilön vakainainen asuminen täytäntöönpanovaltiossa sen enempää kuin tämän valtion kansalaisuus ei kuitenkaan ole sama asia kuin kumoamaton olettama, jonka mukaan rangaistuksen täytäntöönpano tässä valtiossa on väistämättä paremmin omiaan edistämään asianomaisen sopeutumista uudelleen yhteiskuntaan. Kyse ei siis kuitenkaan ole unionin tuomioistuimen tuomion sisällöstä.

Komissio ei perustellussa lausunnossaan kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että EU-luovuttamislain 8 §:n 1 momentti on Suomen kansalaisten osalta ehdoton siten, että palauttamista koskeva ehto on asetettava, jos Suomen kansalainen tätä pyytää, vaikka puitepäätöksen mukaan ehdon asettaminen on harkinnanvaraista. Esityksessä on kuitenkin katsottu, että myös sen, että vain Suomessa vakinaisesti asuvien osalta säännös on harkinnanvarainen tarkoittaa erilaista kohtelua, jota unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan ei todennäköisimmin pidettäisi oikeutettuna.

Edellä mainituin perustein esityksessä ehdotetaan, että EU-luovuttamislain 8 §:ää muutettaisiin siten, että ehdon asettaminen olisi harkinnanvaraista ja että asettamisen edellytykset olisivat

samat sekä Suomen kansalaisten että Suomessa vakinaisesti asuvien muiden jäsenvaltioiden kansalaisten osalta.

Keskeistä on, että Suomen kansalaista koskeva ehdon asettamisen muuttaminen harkinnanvaraiseksi olisi myös merkityksellinen perustuslain kannalta. EU-luovuttamislain eduskuntakäsittelyssä PeVL 18/2003 vp on todettu, että EU-luovuttamislain säännökset Suomen kansalaisen luovuttamisesta oikeudenkäyntiä varten olivat ristiriidassa silloisen perustuslain 9 §:n 3 momentin kanssa. Kuten edellä on todettu, perustuslakia on kuitenkin tämän jälkeen tältä osin muutettu. Esityksessä on katsottu, että voimassa oleva perustuslain 9 §:n 3 momentti mahdollistaisi, että Suomen kansalaisen luovuttamisesta voitaisiin säätää tavallisella lailla. Kyse on kuitenkin perustuslain kannalta merkityksellisestä sääntelystä.

Toisin kuin puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohta tässä tarkoitettu 5 artiklan 3 kohta ei sisällä säännöksiä jäsenvaltiossa oleskelevista henkilöistä, vaan ainoastaan kansalaisista ja vakinaisesti asuvista henkilöistä. Koska selvää eroa ei kuitenkaan näytä olevan jäsenvaltiossa vakinaisesti asuvan tai oleskelevan henkilön käsitteillä, esityksessä ehdotetaan, että myös jäsenvaltiossa oleskelevat henkilöt sisällytettäisiin kansalliseen sääntelyyn.

Kuten edellä on todettu, tuomion C-700/21, O.G. osalta unionin tuomioistuin on ottanut kantaa myös jäsenvaltiossa asuvien kolmannen maan kansalaisten asemaan puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan osalta. Tuomioistuin on tehnyt näin myös määräyksellä ratkaistussa asiassa C-636/22, PY, jonka tuomiolauselman mukaan puitepäätöksen 5 artiklan 3 alakohtaa, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 20 artiklassa vahvistetun yhdenvertaisuutta lain edessä koskevan periaatteen kanssa, on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle sääntöstölle, jolla täytäntöönpanojäsenvaltion oikeusviranomaista estetään ehdottomasti ja automaattisesti asettamasta kyseisen jäsenvaltion alueella vakinaisesti asuvan kolmannen maan kansalaisen luovuttamiselle ehtoa, jonka mukaan kyseinen henkilö on sen jälkeen, kun häntä on kuultu, palautettava kyseiseen jäsenvaltioon hänelle pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa mahdollisesti määrättävän vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanoa varten.

Edellä mainitun perusteella esityksessä ehdotetaan, että 8 §:ään sisältyvän sääntelyn tulisi kattaa myös kolmannen maan kansalaiset. Myös voimassa oleva 8 §:n 2 momentti soveltuu puitepäätöksen 5 artiklan 3 kohdan sanamuodon mukaisesti kaikkiin Suomessa pysyvästi asuviin, eikä ainoastaan muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin.

Tapauksen tuomiolauselmassa selvennetään myös niitä kriteerejä, joita täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen tulee ottaa huomioon arvioidessaan, onko täytäntöönpanojäsenvaltion alueella vakinaisesti asuvasta kolmannen maan kansalaisesta annettuna eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanolle asetettava mainitussa säännöksessä tarkoitettu ehto. Nämä vastaavat pitkälti edellä puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohtaa koskevissa perusteluissa selvitettyä unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä liittyen sen arvioimiseen, onko henkilö Suomessa vakinaisesti asuva tai Suomessa oleskeleva, ja mitkä ovat ne perusteet, joiden nojalla voidaan katsoa, että vapausrangaistus olisi perusteltua suorittaa Suomessa. Vastaavat kysymykset liittyvät puitepäätöksen 5 artiklan 3 kohdan arviointiin, joten tältä osin esityksessä viitataan mainittuihin puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan perusteluihin.

Esityksessä ehdotetaan, että muutettavaksi ehdotetun 8 §:n mukaan päätettäessä luovuttaa Suomen kansalainen taikka Suomessa vähintään viisi vuotta vakinaisesti asunut tai oleskellut syytetoimenpiteitä varten luovuttamisen ehdoksi voidaan asettaa, että hänet välittömästi tuomion tultua lainvoimaiseksi palautetaan Suomeen suorittamaan mahdollisesti tuomitua vapausrangaistusta, jos luovutettavaksi pyydetty luovuttamisasian käsittelyn yhteydessä on pyytänyt saada suorittaa rangaistuksen Suomessa. Kuten edellä on todettu, uusi säännös olisi harkinnanvarainen ja poikkeaisi voimassa olevasta laista henkilölliseltä soveltamisalaltaan. Voimassa olevan lain mukaisesti säännöksessä edellytettäisiin, että luovutettavaksi pyydetty olisi luovuttamisasian käsittelyn yhteydessä on pyytänyt saada suorittaa rangaistuksen Suomessa.

Ehdotuksen 8 §:n 2 momentin mukaan ehdon asettamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että 6 §:n 6 kohdassa säädetyt luovuttamisesta kieltäytymisen edellytykset täyttyisivät. Tämä tarkoittaisi, että palauttamista koskeva ehto voitaisiin asettaa, jos sen voitaisiin katsoa parantavan luovutettavaksi pyydetyn mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänelle tuomitun rangaistuksen päättyessä taikka muusta erityisestä syystä. Arvioinnissa voitaisiin ottaa

huomioon oleskelun keston lisäksi muun ohella erityisesti oleskelun luonne ja edellytykset sekä perhe, kieli-, kulttuuriset, sosiaaliset, taloudelliset ja muut siteet, joita hänellä on Suomeen. Jos edellä mainittujen siteiden voitaisiin poikkeuksellisesti katsoa olevan erityisen merkittävät, luovuttamisesta voitaisiin kieltäytyä, vaikka vakinainen asuminen tai oleskelu Suomessa olisi kestänyt alle viisi vuotta. Vapausrangaistus olisi pantava Suomessa täytäntöön noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään.

Pykäläkohtaisissa perusteluissa 6 §:ään ”Harkinnanvaraiset kieltäytymisperusteet” liittyen toteamme seuraavaa:

Pykälän 4 kohdasta ehdotetaan poistettavaksi viimeinen lause, jonka mukaan asia olisi tarkoituksenmukaisempaa käsitellä Suomessa. Ehdotetun muutoksen jälkeen kohdan mukaan luovuttamisesta voitaisiin kieltäytyä, jos pyynnön perusteena oleva teko katsottaisiin rikoslain 1 luvun mukaan tehdyksi kokonaan tai osittain Suomessa taikka suomalaisessa aluksessa tai ilma-aluksessa.

Rikoslain 1 luvun 1 §:ää on muutettu EU-luovuttamislain voimaantulon jälkeen lisäämällä siihen lailla 1067/2004 uusi 2 momentti. Kyseistä 2 momenttia on muutettu lailla 1680/2009. Voimassa olevan sanamuodon mukaan Suomen lain soveltamisesta Suomen talousvyöhykkeellä tehtyyn rikokseen säädetään Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) ja merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009). Tässä ehdotetun pykälän 4 kohtaa sovellettaessa otettaisiin huomioon myös rikoslain 1 luvun 1 §:n 2 momentin sisältö siltä osin kuin sen nojalla teot katsotaan Suomessa tehdyksi.

Myös rikoslain 1 luvun 2 §:ää on muutettu EU-luovuttamislain voimaantulon jälkeen lisäämällä siihen lailla 537/2021 uusi 3 momentti. Momentin mukaan Suomen lakia sovelletaan lisäksi rikokseen, joka on tehty ilma-aluksessa, joka laskeutuu Suomen alueelle ja jossa rikoksesta epäilty edelleen on (1 kohta); sekä sellaista ilma-alusta kohtaan tai sellaisessa ilma-aluksessa, joka on vuokrattu ilman miehistöä vuokralleottajalle, jonka päätoimipaikka tai sellaisen puuttuessa vakituinen asuinpaikka on Suomessa (2 kohta). Tässä ehdotetun pykälän 4 kohtaa sovellettaessa otettaisiin huomioon myös rikoslain 1 luvun 2 §:n 3 momentin sisältö siltä osin kuin siinä säädetään, että Suomen lakia sovelletaan rikokseen, joka on tehty ilma-aluksessa.

Ehdotettu uusi sanamuoto antaisi luovuttamisesta päättävälle tuomioistuimelle enemmän harkintavaltaa kuin voimassa oleva sääntely. Harkitessaan kieltäydyttäisiinkö luovuttamisesta, jos pyynnön perusteena oleva teko katsottaisiin rikoslain 1 luvun mukaan tehdyksi kokonaan tai osittain Suomessa taikka suomalaisessa aluksessa tai ilma-aluksessa, luovuttamisesta päättävä toimivaltainen tuomioistuin voisi ottaa muun ohella huomioon voimassa olevan sanamuodon mukaisesti, olisiko asia tarkoituksenmukaisempaa käsitellä Suomessa. Kuten HE 88/2003 vp (s. 24) on todettu, asia saattaisi olla tarkoituksenmukaisempaa käsitellä Suomessa, esimerkiksi jos luovutettavaksi pyydetty olisi Suomen kansalainen, jolloin asian käsittelyä saattaa helpottaa, jos sekä vastaajalla että tuomioistuimella on yhteinen kieli. Myös se, että rikoksen asianomistaja olisi Suomen kansalainen, voisi vastaavasti olla peruste sille, että asia on tarkoituksenmukaisempaa käsitellä Suomessa.

Toisaalta ehdotettu säännös tarkoittaisi myös sitä, että henkilö voitaisiin säännöksestä huolimatta luovuttaa toiseen jäsenvaltioon, jos asian käsittely siellä olisi tarkoituksenmukaisempaa, vaikka teko voitaisiinkin katsoa tehdyksi myös Suomessa. Tämä koskisi myös Suomen kansalaisia. Esimerkiksi teon ollessa osa suurempaa rikoskokonaisuutta saattaa olla perusteltua käsitellä asia luovuttamista pyytäneessä jäsenvaltiossa, jossa esimerkiksi todistajat ja asian muu aineisto on paremmin käytettävissä.

Uusi ehdotettu sanamuoto mahdollistaisi kuitenkin myös muiden seikkojen kuin tarkoituksenmukaisuuden huomioon ottamisen.

Pykälään ehdotetulla muutoksella korjattaisiin puitepäätöksen 4 artiklan 7 kohdan a alakohdan täytäntöönpanevaa lainsäädäntöä, josta komissio on antanut perustellun lausunnon. Lainsäädännön korjaaminen komission perustellun lausunnon mukaisesti edellyttäisi ehdotuksen mukaan myös EU-luovuttamislain 5 §:n 1 momentin 5 kohdan kumoamista.

Pykälän 6 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että kohta sisältäisi vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan harkinnanvaraisen kieltäytymisperusteen, jonka sisältämät edellytykset olisivat yhdenmukaiset sekä Suomen kansalaisten että Suomessa vakinaisesti

asuvien ja Suomessa oleskelevien osalta. Suomessa vakinaisesti asuvilla ja Suomessa oleskelevilla tarkoitettaisiin sekä toisen jäsenvaltion kansalaisia että kolmannen maan kansalaisia. Säännöksen soveltaminen Suomessa vakinaisesti asuviin ja Suomessa oleskeleviin edellyttäisi pääsääntöisesti vähintään viiden vuoden asumista tai oleskelua Suomessa. Lisäksi edellytyksenä olisi voimassa olevan lain mukaisesti luovutettavaksi pyydetyn pyyntö saada suorittaa vapausrangaistus Suomessa.

Jos luovutettavaksi pyydetyn katsottaisiin kuuluvan johonkin edellä mainituista henkilöryhmistä, luovuttamisesta voitaisiin kieltäytyä, jos kieltäytymisen voitaisiin katsoa parantavan luovutettavaksi pyydetyn mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänelle tuomitun rangaistuksen päättyessä. Kieltäytyminen olisi mahdollista myös muusta erityisestä syystä. Tässä arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon oleskelun keston lisäksi muun ohella erityisesti oleskelun luonne ja edellytykset sekä perhe-, kieli-, kulttuuriset, sosiaaliset, taloudelliset ja muut siteet, joita luovutettavaksi pyydetyllä on Suomeen. Jos edellä mainittujen siteiden voitaisiin poikkeuksellisesti katsoa olevan erityisen merkittävät, luovuttamisesta voitaisiin kieltäytyä, vaikka vakinainen asuminen tai oleskelu Suomessa olisi kestänyt alle viisi vuotta.

Säännöksen soveltaminen edellyttäisi ensisijaisesti siinä tarkoitettuihin henkilöryhmiin kuulumista. Suomen kansalaisuuden osalta edellytyksen täyttyminen olisi selkeää. Unionin tuomioistuin on tuomion C-66/08, Kozłowski tuomiolauselmassa selventänyt, että etsitty henkilö asuu vakinaisesti täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa, kun hän on asettunut sinne tosiasiallisesti asumaan, ja hän oleskelee siellä, kun hän on jonkin aikaa tässä jäsenvaltiossa pysyvästi oleskeltuaan luonut tähän jäsenvaltioon siteitä, jotka vastaavat vakinaisen asumisen perusteella syntyviä siteitä (samoin tuomiossa C-514/17, Sut, 34 kohta).

Tuomioistuin on tuomiossa C-66/08, Kozłowski tarkentanut oleskelun käsitteen tulkintaa puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan osalta. Tuomiossa on muun ohella todettu, että se, että etsitty henkilö ei oleskele keskeytyksettä täytäntöönpanojäsenvaltion alueella, ja se, että kyseinen henkilö ei oleskele siellä jäsenvaltion oleskeluoikeutta koskevien säännösten mukaisesti, eivät ole tekijöitä, joiden perusteella yksinään voitaisiin päätellä, että kyseinen henkilö ei oleskele tässä jäsenvaltiossa puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdassa tarkoitetulla tavalla, mutta niillä voi kuitenkin olla merkitystä täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle, kun sen on arvioitava, kuuluuko asianomainen henkilö kyseisen säännöksen soveltamisalaan (50 kohta).

Mainitun tuomion C-66/08, Kozłowski, 51 kohdan mukaan myöskin siitä, että kyseinen henkilö harjoittaa täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa ammattimaista rikollista toimintaa, ja siitä, että hän suorittaa siellä vankeusrangaistusta, on todettava, että kysymys on tekijöistä, joilla ei ole merkitystä täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle, kun sen on aluksi ratkaistava, oleskeleeko asianomainen henkilö kysymyksessä olevassa jäsenvaltiossa puitepäätöksen 4 artiklan 6 alakohdassa tarkoitettuun tavoin. Jos asianomainen oleskelee täytäntöönpanosta vastaavassa jäsenvaltiossa, tällaisilla tekijöillä voi sitä vastoin olla tiettyä merkitystä tarkastelussa, joka kyseisen viranomaisen on tarvittaessa tehtävä tämän jälkeen sen selvittämiseksi, onko eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön paneminen perusteltua vai ei.

Jos henkilön katsottaisiin kuuluvan säännöksessä tarkoitettuihin henkilöryhmiin, oleskelun yhtäjaksoisuus, rikolliseen toimintaan syyllistyminen ja vankeusrangaistuksen suorittaminen olisivat muun ohella seikkoja, jotka voitaisiin ottaa huomioon arvioitaessa, parantaisiko luovuttamisesta kieltäytyminen luovutettavaksi pyydetyn mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan Suomessa hänelle tuomitun rangaistuksen päättyessä taikka muusta erityisestä syystä.

Myös korkein oikeus on unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisesti kiinnittänyt arvioinnissaan huomiota erityisesti Suomessa asumisen kestoon ja yhtäjaksoisuuteen; perheen olemassaoloon sekä perheen kanssa asumiseen ja sen kestoon; toimeentulon ja työskentelyn järjestämiseen; työskentelyn yhtäjaksoisuuteen ja sen salaamiseen viranomaisilta; elinkeinotoiminnan harjoittamiseen; omistusasunnon hankkimiseen; sekä rikollisuuteen (KKO 2011:8; KKO 2015:99; KKO 2017:11; KKO 2021:29).

EU-luovuttamislain eduskuntakäsittelyssä annetussa perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 18/2003 vp) ja lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 7/2003 vp) on tältä osin korostettu

sitä, että kysymyksessä olevaa kieltäytymisperustetta koskevaa säännöstä sovellettaessa on erityisesti otettava huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa taattu perhe-elämän suoja. Myös korkein oikeus on ratkaisukäytännössään kiinnittänyt erityistä huomiota luovutettavaksi pyydetyn perhesuhteisiin Suomessa.

Säännöksen mukaan Suomessa vakinaisesti asuvilta ja Suomessa oleskelevilta edellytettäisiin pääsääntöisesti vähintään viiden vuoden asumista tai oleskelua Suomessa. Kuitenkin arvioitaessa henkilön siteitä Suomeen poikkeuksellisesti voitaisiin katsoa, että alle viiden vuoden asuminen tai oleskelu olisi riittävä. Myös korkein oikeus on ratkaisukäytännössään pitänyt yli neljän vuoden asumista riittävänä muiden siteiden Suomeen ollessa riittävän vahvat (KKO 2015:99).

Säännöksen sanamuodon mukaan myös Suomen kansalaisten osalta tehtäisiin vastaava yhteiskuntaan uudelleen sopeutumista koskeva arviointi. Selvänä voidaan pitää, että Suomen kansalaisten osalta säännöksessä tarkoitettujen edellytysten täyttyminen olisi tavanomaista. Voimassa olevasta laista poiketen myös kansalaisten osalta luovuttamisesta kieltäytyminen olisi kuitenkin harkinnanvaraista ja myös Suomen kansalaisten osalta olisi mahdollista ottaa huomioon esimerkiksi pitkä asuminen toisessa valtiossa taikka perhesiteet muuhun valtioon. Myös kaksoiskansalaisuuden voidaan katsoa olevan seikka, joka voitaisiin ottaa kokonaisarvioinnissa huomioon.

Voimassa olevan lain mukaisesti kieltäytymisen edellytyksenä olisi myös, että vapausrangaistus on pantava Suomessa täytäntöön noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään.

Pykälään ehdotetulla muutoksella korjattaisiin puitepäätöksen 4 artiklan 6 kohdan täytäntöönpanevaa lainsäädäntöä, josta komissio on antanut perustellun lausunnon. Lainsäädännön korjaaminen komission perustellun lausunnon mukaisesti edellyttäisi ehdotuksen mukaan myös EU-luovuttamislain 5 §:n 1 momentin 4 kohdan kumoamista.

Pykäläkohtaisissa perusteluissa 8 §:ään ”Luovutettavan palauttamista koskeva ehto” liittyen toteamme seuraavaa.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että luovutettavan palauttamista Suomeen koskevan ehdon asettamista koskeva sääntely olisi yhdenmukainen Suomen kansalaisten sekä Suomessa vähintään viisi vuotta vakinaisesti asuneiden ja oleskelleiden osalta. Kuten 6 §:n 6 kohdassa Suomessa vakinaisesti asuvilla ja Suomessa oleskelevilla tarkoitettaisiin sekä toisen jäsenvaltion kansalaisia että kolmannen maan kansalaisia. Säännöksen soveltaminen Suomessa vakinaisesti asuviin ja Suomessa oleskeleviin edellyttäisi pääsääntöisesti vähintään viiden vuoden asumista tai oleskelua Suomessa. Lisäksi edellytyksenä olisi voimassa olevan lain mukaisesti luovutettavaksi pyydetyn pyyntö saada suorittaa vapausrangaistus Suomessa.

Ehdon asettamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että 6 §:n 6 kohdassa säädetyt luovuttamisesta kieltäytymisen edellytykset täyttyisivät. Jos luovutettavaksi pyydetyn katsottaisiin kuuluvan johonkin edellä mainituista henkilöryhmistä, palauttamista koskeva ehto voitaisiin asettaa, jos sen voitaisiin katsoa parantavan luovutettavaksi pyydetyn mahdollisuuksia sopeutua uudelleen yhteiskuntaan hänelle tuomitun rangaistuksen päättyessä. Ehto olisi mahdollista asettaa myös muusta erityisestä syystä. Tässä arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon oleskelun keston lisäksi muun ohella erityisesti oleskelun luonne ja edellytykset sekä perhe-, kieli-, kulttuuriset, sosiaaliset, taloudelliset ja muut siteet, joita luovutettavaksi pyydetyllä on Suomeen. Jos edellä mainittujen siteiden voitaisiin poikkeuksellisesti katsoa olevan erityisen merkittävät, luovuttamisesta voitaisiin kieltäytyä, vaikka vakinainen asuminen tai oleskelu Suomessa olisi kestänyt alle viisi vuotta. Voimassa olevan lain mukaisesti kieltäytymisen edellytyksenä olisi myös, että vapausrangaistus on pantava Suomessa täytäntöön noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään.

Muilta osin säännöksen tulkinnan osalta esityksessä viitataan 6 §:n 6 kohdan perusteluissa esitettyyn.

Pykälään ehdotetulla muutoksella korjattaisiin puitepäätöksen 5 artiklan 3 kohdan täytäntöönpanevaa lainsäädäntöä, josta komissio on antanut perustellun lausunnon.